

Inför 2016 års avtalsrörelse

en rapport av
Industrins Ekonomiska Råd
Oktober 2015

Industrins Ekonomiska Råd

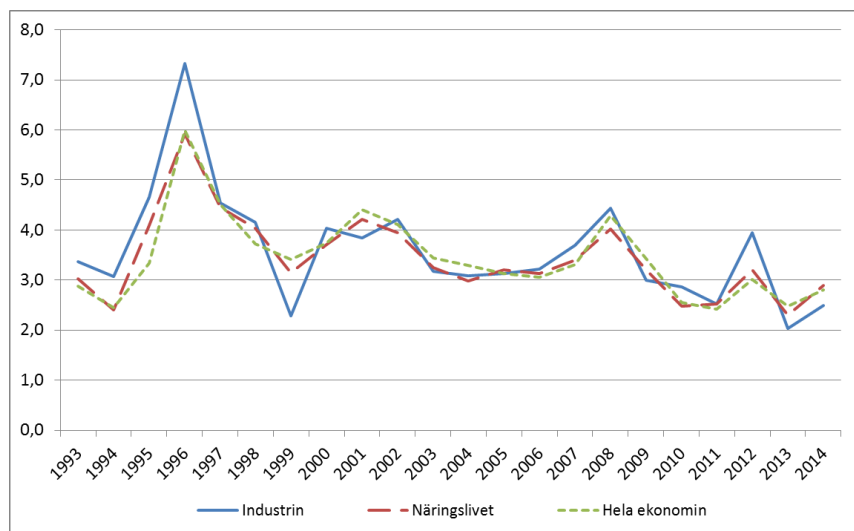
- Cecilia Hermansson, KTH/Swedbank
- Mauro Gozzo, Business Sweden
- Juhana Vartiainen, Riksdagen, Finland
- Ola Bergström, Göteborgs universitet

Vårt uppdrag i denna rapport

- Att beskriva vilka ekonomiska förutsättningar som kan förväntas råda det kommande och de närmaste åren för industrin i Sverige
- Inga egna prognoser för utvecklingen av de svenska lönekostnaderna och inga rekommendationer vad gäller löneutrymme

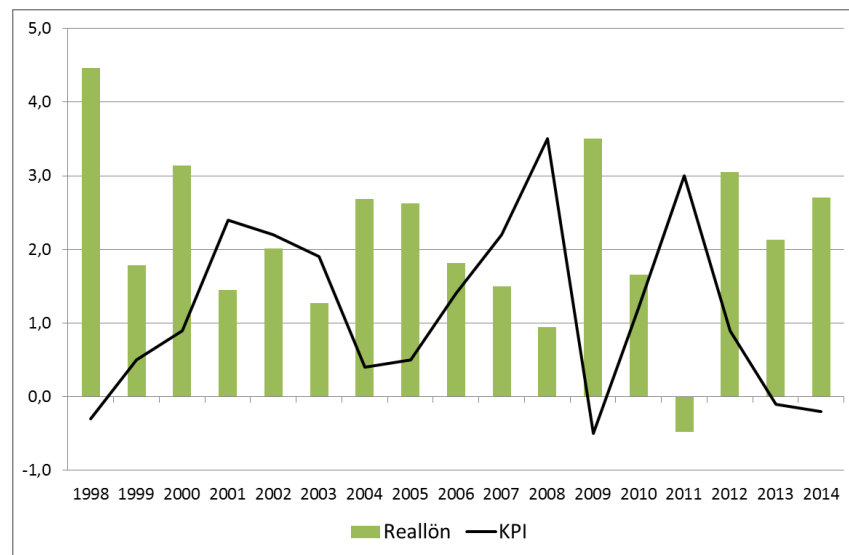
Bakgrund: Löner

Industrins lönenormerande roll har varit tydlig

Källa: SCB

Reallönehöjningar – med lätt nedåtriktad trend

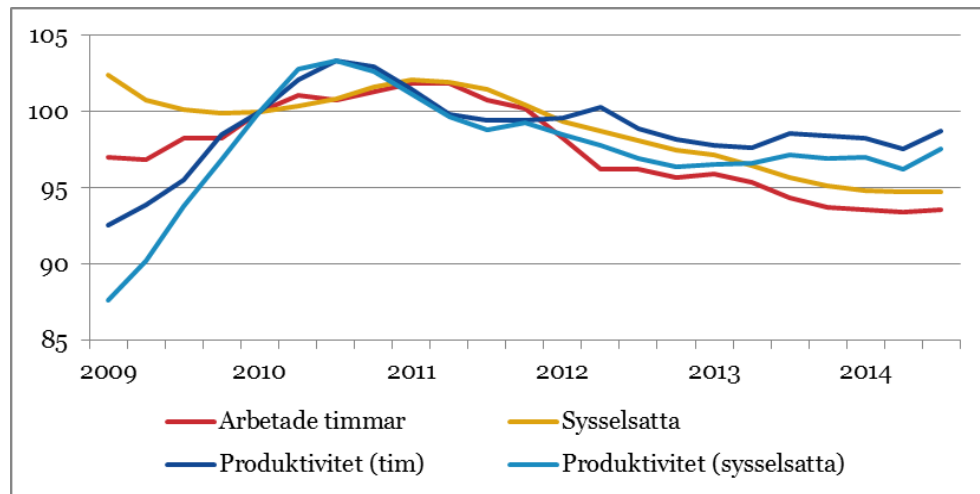
Källa: Medlingsinstitutet och SCB

Bakgrund: arbetskraftskostnader

- De svenska arbetskraftskostnaderna per timme ligger högt i absoluta tal
- Arbetskraftskostnader per timme i gemensam valuta har ökat i linje med Västeuropa 2000-2008, men snabbare 2008-2014.
- Kronans förstärkning under senare år förklarar till stor del den snabbare ökningen än i omvärlden
- Prognoser från OECD förutser en måttlig utveckling 2015 och 2016 (Euroområdet 1,9% resp. 1,7%)

Bakgrund: Arbetsproduktivitet

Dåtid: Svag utveckling

Källa: SCB

Framtid: Svag utveckling

	<u>2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015</u>	<u>2016</u>
EU	0,4	0,4	0,9	1,2
Tyskland	-0,5	0,6	1,0	1,3
USA	0,4	0,0	0,6	0,7
Sverige	0,3	0,3	1,0	1,3

Källa: EU, Conference Board

Slutsats:

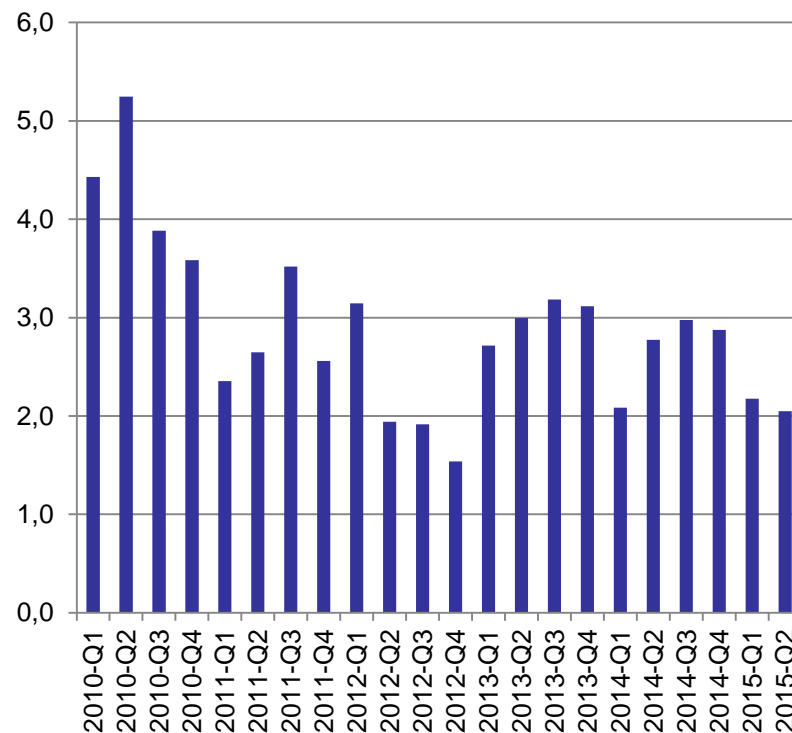
Arbetskraftskostnader och produktiviteten → enhetsarbetskostnader

Sverige klarat sig hyggligt p.g.a. växelkursen → utmaningarna för konkurrenskraften ökar

Den internationella konjunkturen fortsatt osäker

- USA leder den internationella återhämtningen
- Aktiviteten på väg upp i Västeuropa. Storbritannien och Spanien bra fart, men fortfarande svagt i Frankrike och Italien. I Tyskland är exporten på väg upp men konsumtionen avvaktande.
- Kv2 2015 svagaste sedan 2009 i tillväxtländerna. Drar ned global tillväxt, se diagram och då är Kinas friserade siffra på 7% grunden för beräkningarna. Stor risk för att svackan i tillväxtländerna förlängs och fördjupas.
- Västvärlden bör ändå kunna fortsätta att växa, men riskerna har ökat.

Global BNP-tillväxt kvartal på kvartal i årstakt åter på väg ned

Exporten avgörande för Sverige

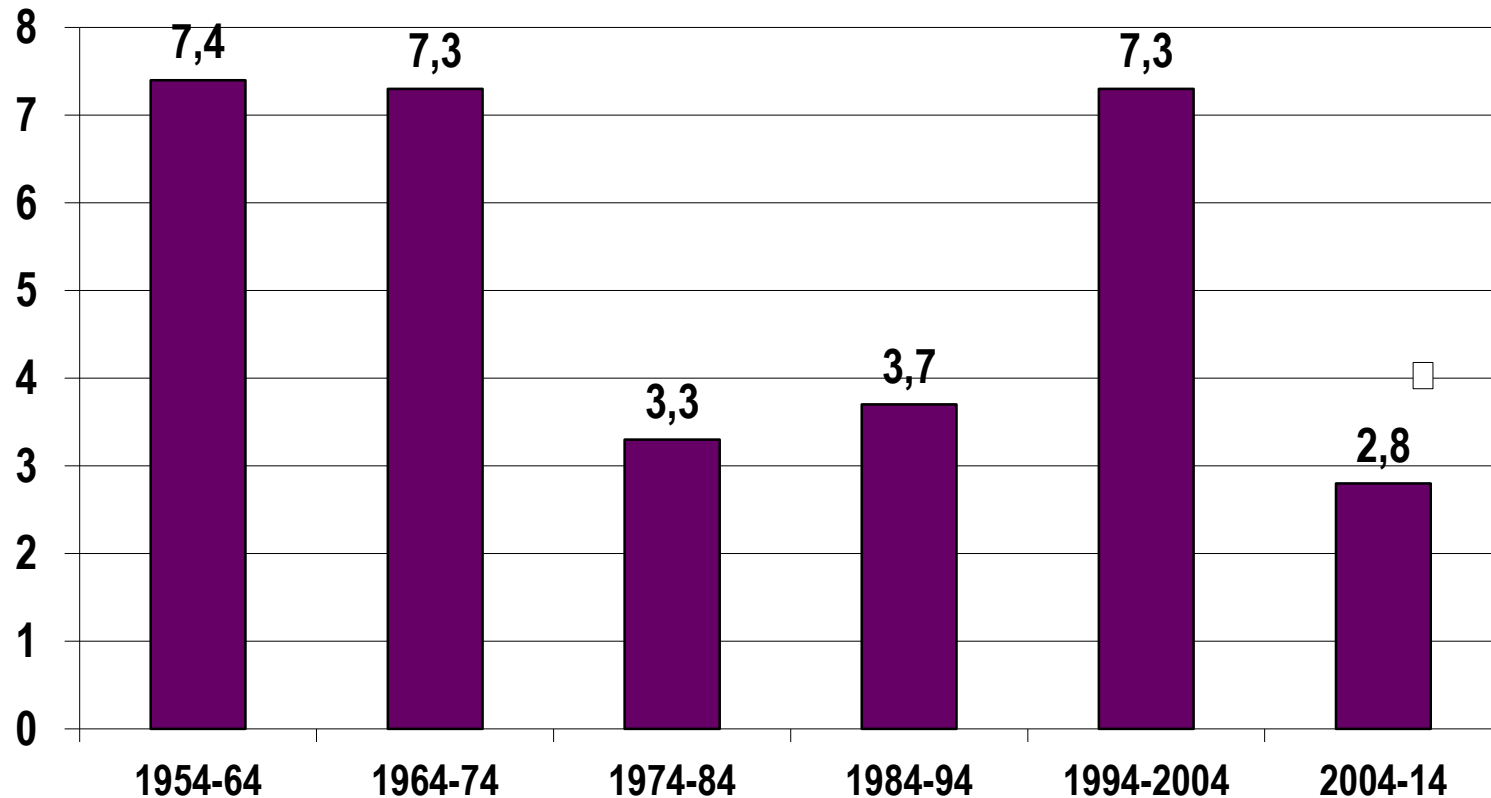
- Sverige litet – mer än 60 procent av industrins produktion exporteras och industrin står för den största delen av exportintäkterna
- Tjänstebranscherna internationaliseras samtidigt alltmer
- Allt fler näringar konkurrensutsätts
- Exporten betalar för importen brukar man säga, allt importerat som ingår i vår konsumtion men även för att våra hemmamarknadsnäringar ska kunna fungera
- Men valutaintäkterna bygger på såväl varuexport, tjänsteinkomster från utlandet som kapitalavkastning

Svag utveckling för svensk export sista 10 åren

Men 2004-07 var expansiva år. Sedan 2007 är tillväxten 1% per år

Årlig tillväxt i volym för svensk export (%)

Vad ligger bakom den svaga trenden?

- Svag utveckling för global handel – men Sverige gick långsammare
- Nya länder har kommit in på allvar som konkurrenter (Kina, Indien, Brasilien...) men svensk export har tappat också i förhållande till Västeuropa
- Svagare konjunktur bör ha missgynnat Sverige med mycket investeringsvaror
- I tidigare tapp har vi tagit igen en del på tjänsteexport när man förlorat på varuexport. Sedan finanskrisen har tjänsteexporten ökat snabbt men det har den för övriga länder också. Internationaliseringen av svenska företag ändå en av bovarna i dramat. Men viktigare är förmodligen kronans utveckling som höjt det relativa kostnadsläget.
- Kapitalavkastningen på svenska tillgångar utomlands har ökat snabbt och faktiskt snabbare än för de flesta andra länder.
- Ledning och utveckling i Sverige och produktion utomlands. Är det den nya strukturen? Och orsaken till att kronan varit så pass stark de senaste åren.
- Kan ha medverkat. Men Riksbankens penningpolitik 2010-2014 förmodligen en viktigare orsak.

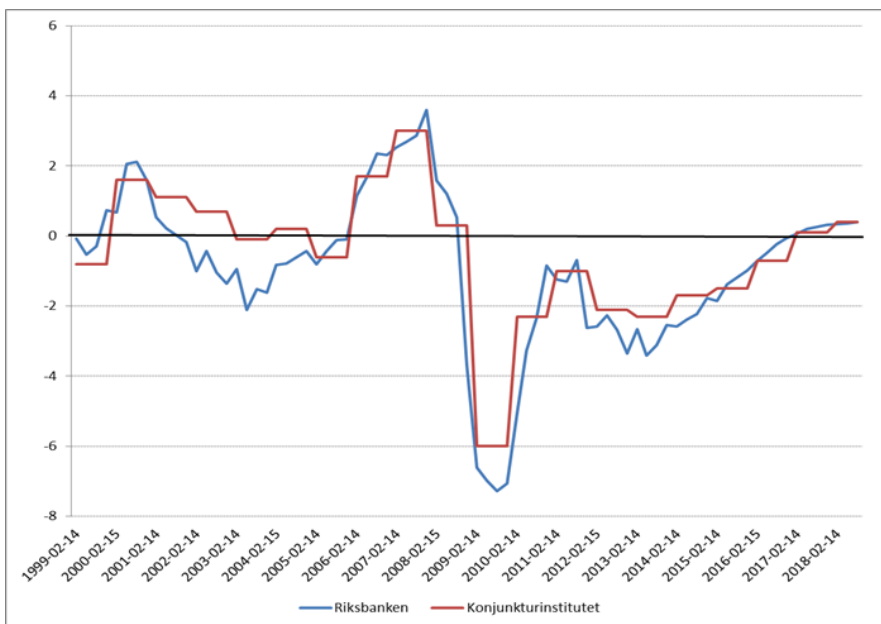
Vad kan vi vänta oss av svensk export?

- Exporten står som sagt för merparten av industrins avsättning.
- Varuexporten går mest till Europa. Svag tillväxt i Europa. Men alltså mindre smitta från en eventuellt svag efterfrågan i tillväxtländerna, eller?
- Som vår genomgång av ett antal svenska MNF visar har man dock stor försäljning bl a i Asien men som försörjs från annat håll (siffrorna för övriga EM underskattade)
- Återhämtningen riskerar bli långsam. Nedväxlingen från tillväxtländerna kan dessutom slå just mot industrin
- Räkna med måttlig exporttillväxt och därmed också långsam återhämtning för industrin

15 svenska MNF globala försäljning	
Europa inkl Sverige	38%
Nordamerika	25%
Asien, Oceanien	22%
Latinamerika	8%
Afrika, Mellanöstern	6%

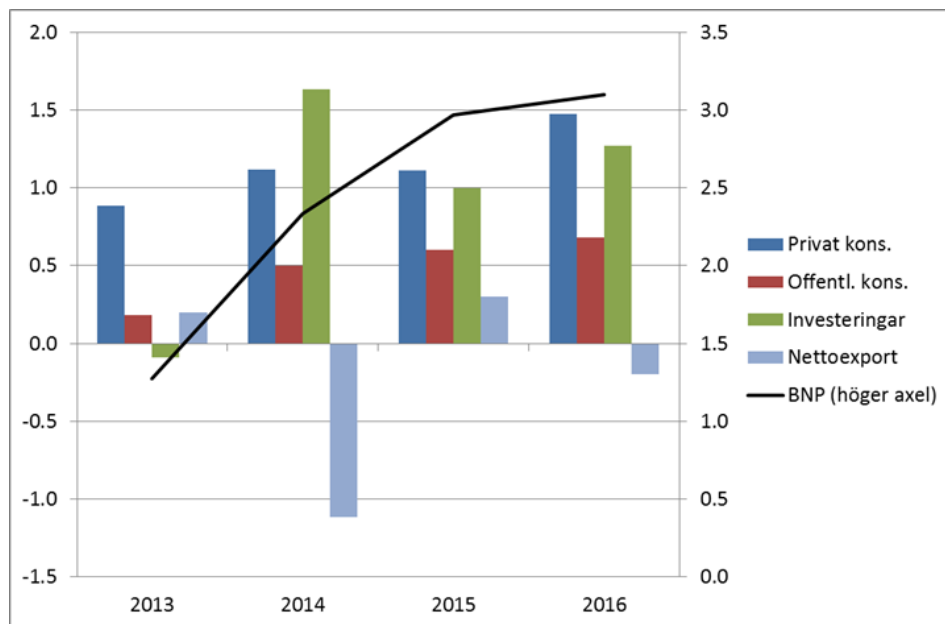
Svensk konjunktur – var i konjunkturläget befinner vi oss?

BNP-gapet är på väg att slutas men risker för försening finns

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksbanken

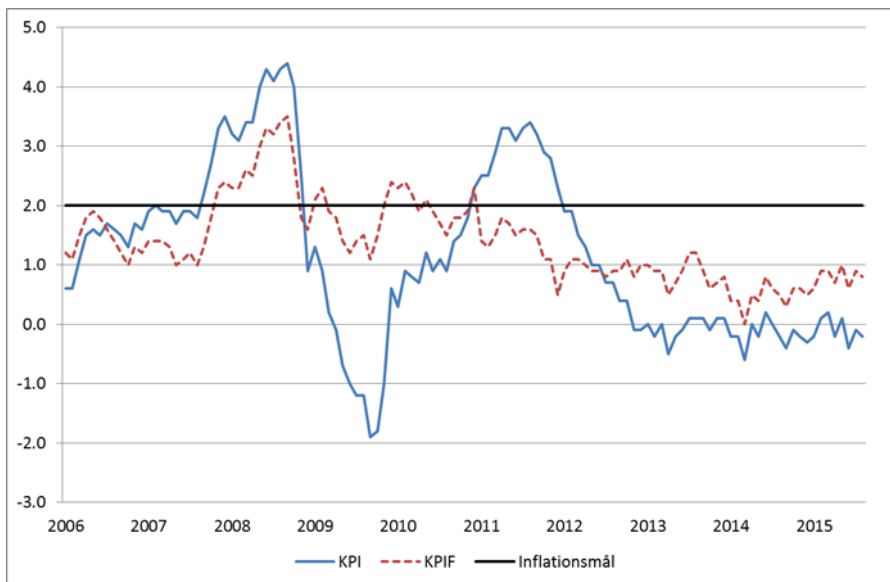
Inhemsk efterfrågan tillväxtmotor medan svagare i exportindustrin

Källa: Konjunkturinstitutet

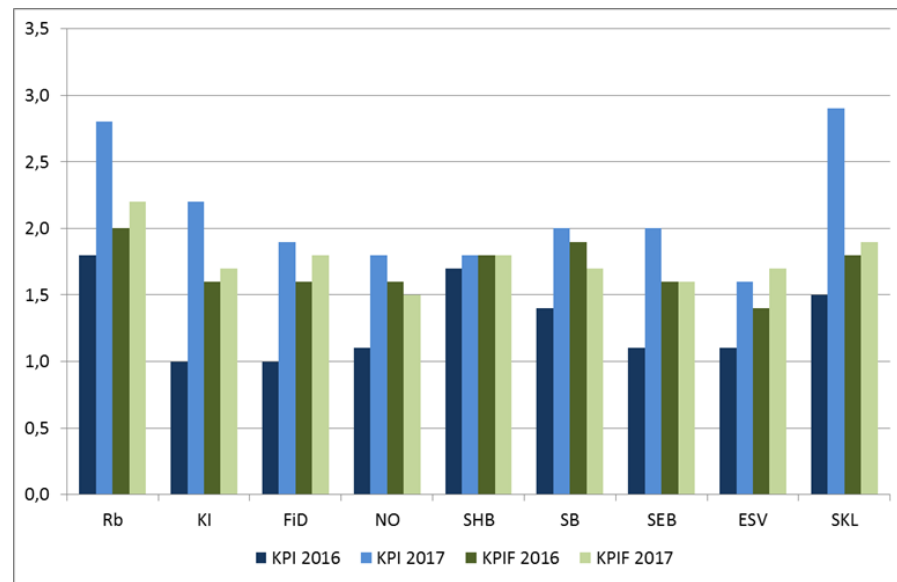
Inflation och inflationsutsikter

**Fortsatt låg KPI-inflation,
men KPIF på väg upp**

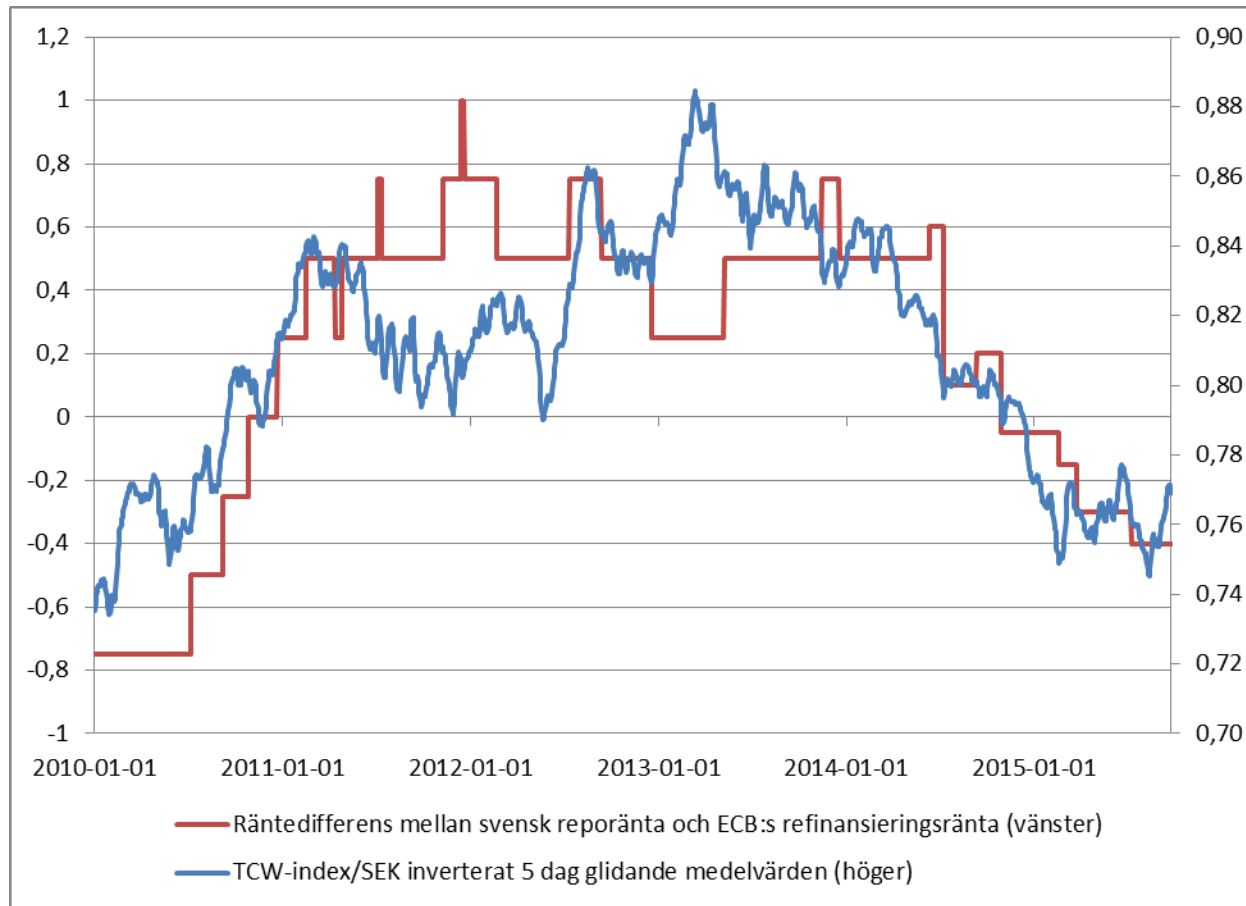
Källa: SCB

**Osäkerheten stor i
prognoserna**

Källor: Riksbanken, Konjunkturinstitutet, Finansdepartementet, Nordea, Handelsbanken, Swedbank, SEB, ESV och SKL

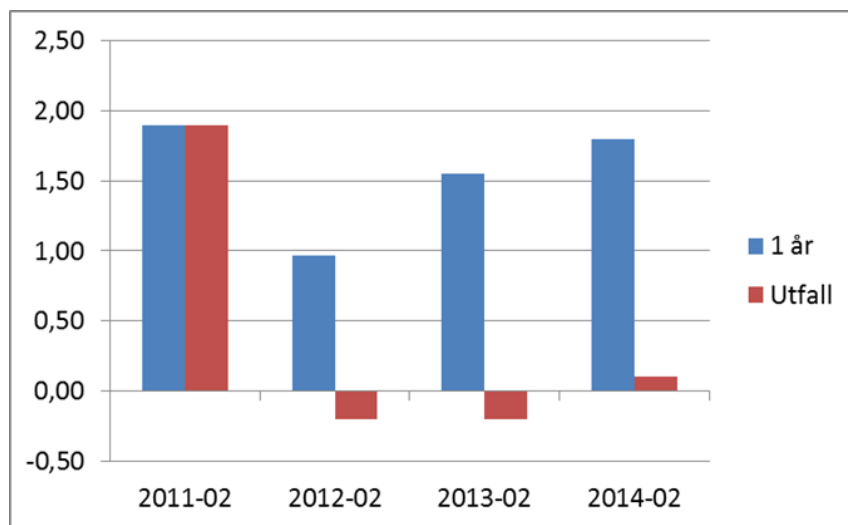
Riksbankens omläggning av penningpolitiken välkommen men är sen

Källa: Riksbanken, Macrobond

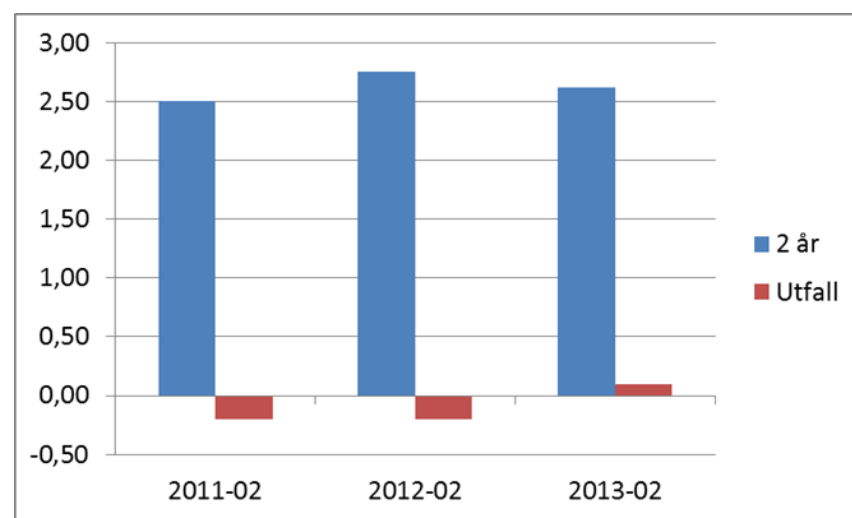
Osäkert om penningpolitiken gör verkan

Riksbankens 1-årsprognos

Källor: SCB och Riksbanken

Riksbankens 2-årsprognos

Källor: SCB och Riksbanken

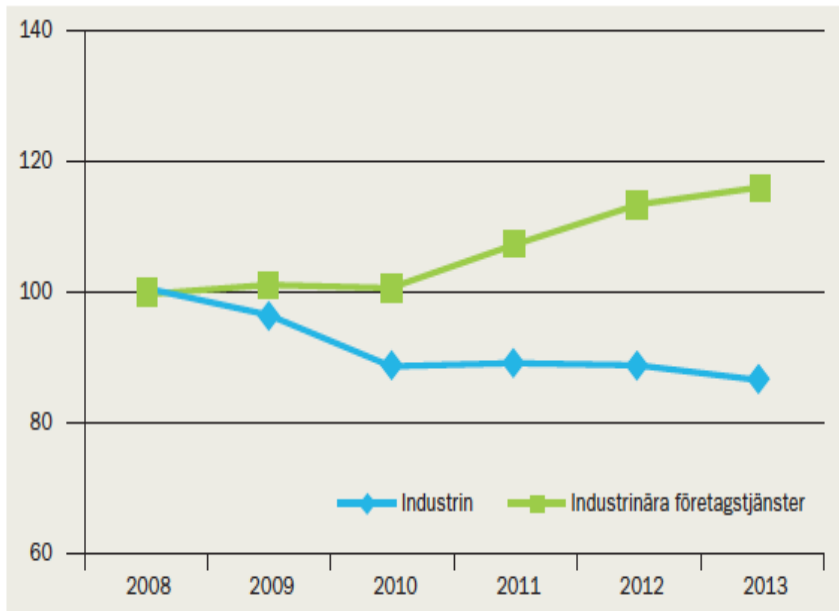
Slutsatser gällande svensk ekonomi

- Återhämtning – men skev tillväxtfördelning mellan sektorer och skev riskbild
- Inflationen understiger målet och inflationsförväntningarna låga, prognoserna har hittills varit ”optimistiska” och inte infriats → det tar tid att nå inflationsmålet
- Risk för längre period av svag tillväxt och låg inflation
- Penningpolitiken lade sent om kursen – kronan har försvagats – men Riksbanken är i händerna på omvärlden – en ytterligare expansion av penningpolitiken trolig
- Inget utrymme för finanspolitiken att stödja konjunkturen (och inte heller säkert att det hjälper) – däremot finns behov av reformer som stärker ekonomins funktionssätt

Färre anställda inom industrin, men den industrinära tjänstesektorn ökar

Anställda inom industrin och industrinära tjänster, 2008-2013, index 2008 = 100

Källa: Ega bearbetningar av data från SCB

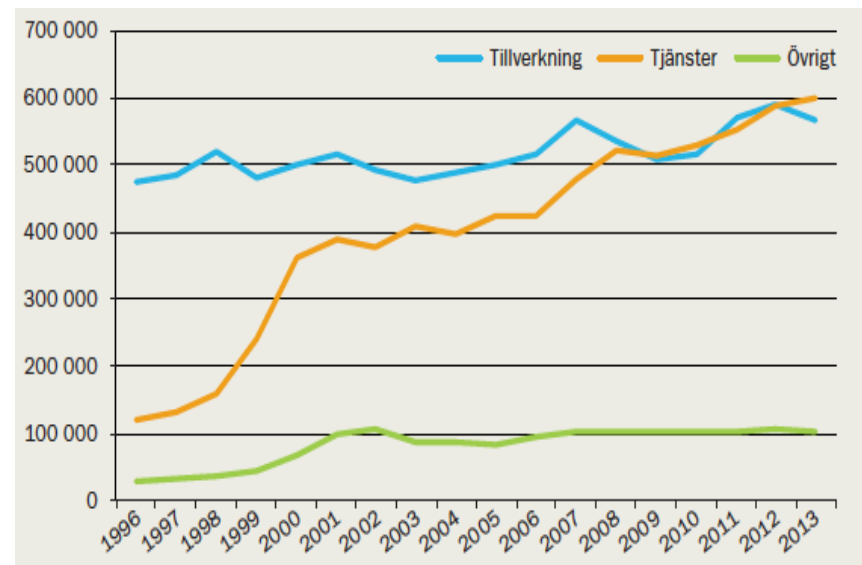
- Störst minskning inom metall-, maskin- och fordonsindustrin
- Endast gruv- och mineralutvinningsindustri ökning
- Risk för ytterligare strukturalisering om inte produktionen går upp.

Strukturella förändringar

Minskning genom

- Uppsägningar
- Stängning av arbetsställen
- Externalisering, dvs outsourcing, till industrinära tjänster
- Marginell utflyttning av produktion utomlands

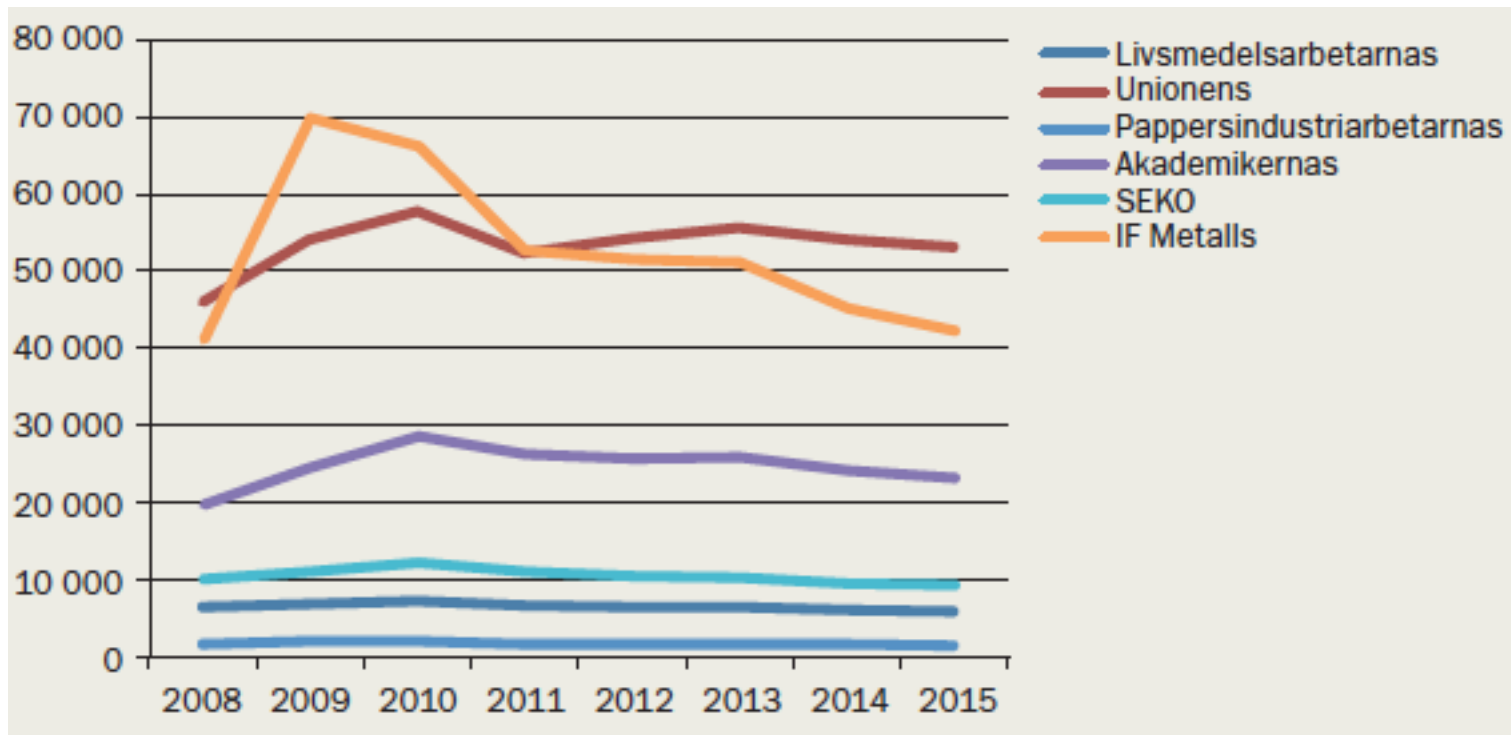
Expansion av sysselsättning i redan etablerade utlandsverksamheter

Källa: Tillväxtanalys

Färre med industribakgrund arbetslösa

Antal arbetssökande fördelade efter a-kassetillhörighet, 2008-2015

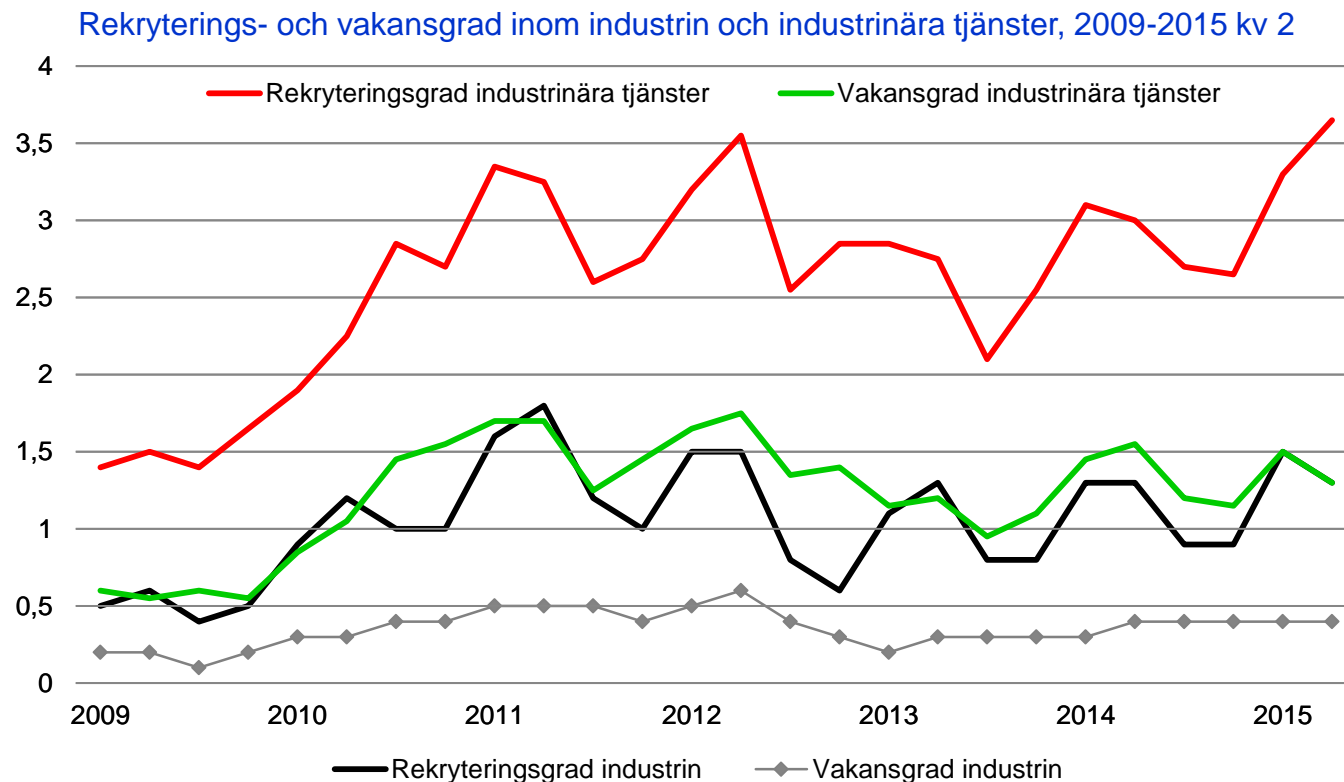

Källa: Arbetsförmedlingen

Kompetensförsörjning

- Betydande matchningsproblem på den svenska arbetsmarknaden
- Ej betydande problem att tillsätta tjänster inom industrin
- Låg risk för löneglidning
- Kompetensbrist inom industrinära tjänster

Industrinära tjänster har högre rekryteringsaktivitet och kompetensbrist

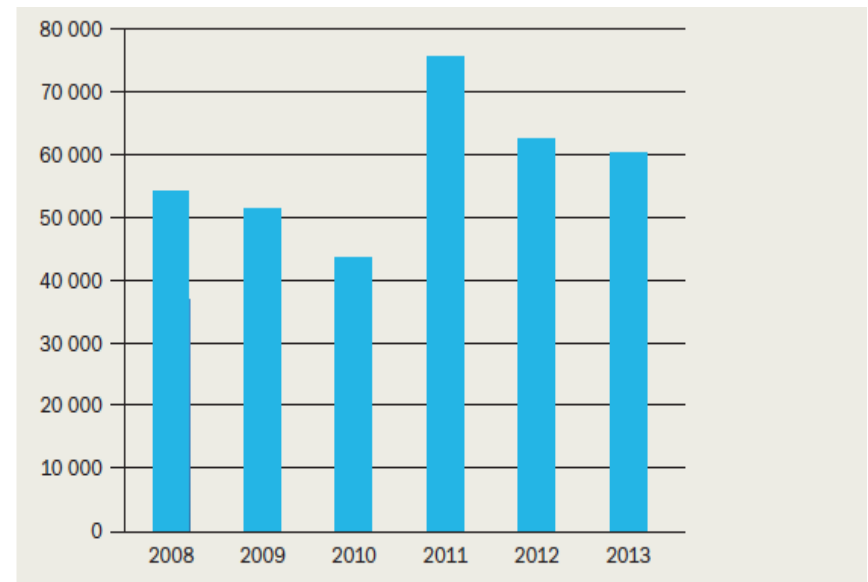

Källa: SCB, egna bearbetningar

Bemanningsbranschen

- Minskning sedan 2011
- Statistiken begränsad
- Antalet personaluthyrningsföretag har ökat
- Osäkerhet om långsiktiga konjunk-turläget och ökade sjukskrivningstal kan leda till ökning

Antal anställda i personaluthyrningsföretag

Källa: Företagsdatabasen, SCB

Bra argument för både lägre och högre löneökningar

- Vi ska inte rekommendera något, men skisserar för- och nackdelar med olika löneökningar
- Höga löneökningar kan bidra till snabbare inflation och gynnsam makroekonomi
- Riksbanken har signalerat att det finns ”ökningsutrymme”
- Höga löneökningar kan dock skada industrins lönsamhet och sysselsättning, i synnerhet om:
  - Kronan förblir trots allt stark
  - Inflationen förblir låg

”Låga” löneökningar kan också vålla problem

- Låga löneökningar ökar sannolikheten för att kronan ytterligare förstärks och den låga inflationstakten fortsätter
- Den starka kronan skapar då svårigheter för industrin
- Detta kan dock leda till att Riksbanken intervenerar på valutamarknaden
- Hur som helst, det är viktigt att värna om normeringen.